

ABSTRAKT

Klíčová slova: Komparatistika, Intertextualita, Esejismus, Eséma, Milan Kundera, Ričardas Gavelis, Smích, Kýč, Vulgarita, Karnevalismus, Thanatos, Sexualita

Disertační práce komparativního charakteru se zabývá intelektuálním románem konce 20. století. Za objekt této práce byla vybrána díla Ričardase Gavelise a Milana Kundery. Kvůli rozdílnosti poetiky práce srovnává vždy po čtyřech dílech prózy velkého rozsahu od každého ze spisovatelů.

V případě Gavelise jimi jsou: *Vilniuský poker* (*Vilniaus pokeris*, román, 1989), *Vilniuský jazz* (*Vilniaus džiazas*, román, 1993), *Poslední pokolení lidí na Zemi* (*Paskutinioji Žemės žmonių karta*, román, 1995), *Sedm způsobů sebevraždy* (*Septyni savižudybės būdai*, román, 1999).

Z Kunderových děl jsme vybrali *Valčík na rozloučenou* (román, 1972), *Knihu smíchu a zapomnění* (román, 1978), *Nesnesitelnou lehkost bytí* (román, 1984) a *Nesmrtelnost* (román, francouzsky 1990, česky 1993).

Jeden z hlavních cílů této práce je seznámit českého čtenáře s tvorbou Ričardase Gavelise, jednoho z nejvýznamnějších a nejvlivnějších prozaiků litevské literatury konce 20. století. Díla tohoto spisovatele nejsou dosud náležitě zhodnocena ani v Litvě, v Česku je spisovatel sotva znám.

Gavelisova tvorba ještě nebyla podrobněji porovnávána s texty jiných spisovatelů. Proto pro zvážení hodnoty a jedinečnosti litevského romanopisce bylo zvoleno srovnávat jeho tvorbu s romány jednoho z nejvýznamnějších představitelů intelektuálního románu konce 20. století Milana Kundery.

V práci jsou tedy představeni samotní autoři a paralely kontextu jejich tvorby.

Hlavní metodou této práce je metoda srovnávací. Komparativní metoda neumožňuje srovnávat pouze tvorbu spisovatelů, ale i souvislosti jejich životů. Práce se snaží poukázat na nejdůležitější styčné body, paralely a rozdíly Gavelisových a Kunderových děl.

Za hlavní nástroj byla zvolena teorie intertextuality. Je prodiskutováno její širší spektrum, nejvíce však práce staví na myšlenkách Gérarda Genetta. Jako intertextové

motivy chápeme také nejen citát, ale i plagiát a aluzi, v návaznosti na což užíváme Genettovo dělení na transformaci (transformation) a napodobování (imitation).¹

Jako interpretační nástroj jsme vybrali teorii esejizmu Michaila Epštejna. V té se nepřímé citáty a aluze nazývají „esématy“. Teorie intertextuality je v této práci aplikována způsobem odhalování esémat s využitím teorie esejismu.

Praktická část zkoumá za pomoci zadaných nástrojů k čtení specifické rysy románové kompozice, analyzuje motivy smíchu a groteska, kýče a vulgarity, Thanata, sexuality a karnevalismu, který vše zmíněné spojuje. Poslední její část se zaměřuje na odlišnosti hrdinů, přičemž nejvíce pozornosti věnuje ženským postavám v románech obou autorů.

Celkově je možné konstatovat, že v tvorbě obou autorů lze spatřovat společný intertextový kontext. Hrají si jak s postavami, tak s formami vyprávění, ale dokonce i s rolemi vypravěče. Společné tendence nejsou vyhledatelné jen v zobrazování postav, ale i ve zvolených esejistických tématech. Nejvíce se liší tím, jak jsou v románech vykreslovány ženské postavy a jaké role v nich sehrají.

Spisovatel intelektuální prózy konce 20. století, jakkoliv formovaný různými okolnostmi, čerpá těžiště tvorby ze stejného zdroje, čte a setkává se se stejnými texty, cení si podobných uměleckých tendencí a dokáže je nejen vstřebávat a hromadit, ale i předat ve své tvorbě dalším generacím.

¹ Genette, Gérard. Palimpsests. Literature in the Second Degree. USA, Lincoln, University of Nebraska Press, 1997. Str. 7.